

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ ผู้วิจัยขอกล่าวถึงความสำคัญของเรื่องที่ต้องการศึกษาดังต่อไปนี้คือ ความหมายและลักษณะของจริยธรรม พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ สัมมวลชนกับการส่งเสริมจริยธรรม บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อเด็กและเยาวชน และลักษณะงานวิจัยแบบวิเคราะห์เนื้อหา

ความหมายและลักษณะของจริยธรรม

จริยธรรม หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ ด้วย เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมนั้น คือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุน และผู้ที่กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษหรือพยายามกำจัด และผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2519 : 32-33)

ท่านพุทธทาสภิกขุ (2504 อ้างถึงในญาคาพนิต พิณกุล 2524 : 21) ได้กล่าวว่า "...คำว่า จริยศึกษา จริยธรรม ศีลธรรม ต่างก็มีความหมายในการอบรมสั่งสอนเช่นเดียวกัน จริยธรรมย่อมนั้นทั้งการศึกษาและความประพฤติปฏิบัติ และคำว่า จริยศึกษา ก็ไม่ใช่การเรียนรู้อันความรู้แต่เพียงอย่างเดียว ย่อมหมายถึงการเรียนรู้และปฏิบัติให้ถูกต้องด้วย..."

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 214) ได้ให้ความหมายของจริยธรรม ดังนี้ "จริยธรรม น. ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศีลธรรม, กฎศีลธรรม" และพจนานุกรมไทย (2520 : 247) ก็ให้ความหมายไว้อีกว่า "จริยธรรม น. การประพฤติถูกต้องเป็นธรรม" นอกจากความหมายตามพจนานุกรมแล้ว

ยังมีนักการศึกษาไทยหลายท่านได้ให้ขอบเขตหรือกล่าวถึงลักษณะของจริยธรรม เช่น จริยธรรมโดยทั่วไปแล้วมีความหมายใกล้เคียงกับจริยศาสตร์ (Ethics) ทางปรัชญา เป็นเรื่อง

ของการค้นหาความจริงเกี่ยวกับคุณค่า ความประพฤติในสังคม ซึ่งถือว่าถูกต้อง ดีงาม และสิ่ง
ที่ถือว่าผิดซึ่งไม่ควรปฏิบัติ (พระยาอนุนามราชชน 2516 : 409) จริยธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง
กับสิ่งที่ควรประพฤติ (ศึกษาศาสตร์ ปราโมช อ้างถึงใน ประสาร ทองภักดี 2520 : 142) กล่าว
ว่าจริยธรรมคือ ประมวลความประพฤติและความนึกคิดในสิ่งที่ดีงามเหมาะสม สารีช บัณฑิต
(กรมวิชาการ 2523 : 142) ได้ขยายความว่า เป็นแนวทางในการประพฤติตนเพื่อการอยู่
ร่วมกันอย่างร่มเย็นในสังคมคณะกรรมการโครงการศึกษาจริยธรรมไทย ซึ่งดำเนินการโดยกรม
วิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2523 : 8) ได้อภิปรายความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรม
คือ การกระทำทั้งกาย วาจาและใจที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม จริยธรรม
หรือ Ethics Rules เป็นการประมวลกฎเกณฑ์ ความประพฤติ หรือมาตรการของความประพฤติ
นั่นเอง (กิริติ บุญเจือ 2525 : 4) นอกจากนี้ จริยธรรมยังเป็นแนวทางความประพฤติ และ
การปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าและพึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ 2525 : 6)

จริยธรรมเป็นเรื่องของการพัฒนาคุณธรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล บุคคลใด
สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมต่าง ๆ นับว่าเป็นผู้ควรได้รับการสรรเสริญ
แต่การปฏิบัติให้ได้เช่นนี้ยังเป็นสิ่งยากยิ่ง เพราะมนุษย์มักขาดความสามารถในการควบคุมตนเอง
และการชนะใจตนเอง (ทีศนา แชนมณี 2526 : 21) บุคคลที่มีจริยธรรมนั้นคือ บุคคลที่สิ้นโทษ
รู้จักฟังตนเอง มีเมตตาธรรม มีความสงบของจิตใจให้หลุดพ้นจากความต้องการที่ปวง (รุ่งธรรม
ศุจิธรรมรักษ์ และสุรีย์ สุวรรณปรีชา 2526 : 120-122) ภาณี อัครธรรม (2528 : 4)
ได้สรุปความหมายของจริยธรรมไว้ให้เข้าใจง่าย ๆ ว่า จริยธรรม หมายถึง แนวทางที่บุคคลใช้
พิจารณาตัดสินว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดีงามถูกต้องควรปฏิบัติ พฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรม
ที่ไม่ดีงาม ไม่ถูกต้องไม่ควรปฏิบัติ ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสิ่งแวดล้อม และจากความหมาย
ของนักการศึกษาไทย พอจะสรุปได้ว่า จริยศึกษา จริยธรรม ศีลธรรม หมายถึง การประพฤติ
ปฏิบัติที่ดี ปฏิบัติชอบ ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและสังคม ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ
และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (ญาคาพนิต พิณกุล 2524 : 21)

นักจิตวิทยาในประเทศตะวันตกหลายคนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของจริยธรรม หรือสิ่งที่ถูกที่ที่ ที่ควรกระทำไว้ต่าง ๆ กัน เช่น พีอาเจท์ (Piaget 1960 : 1) กล่าวว่าจริยธรรมคือ องค์ประกอบของกฎเกณฑ์ที่บุคคลยอมรับว่าถูก ว่าดี ว่าควร เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคม จริยธรรมเป็นผลสะท้อนจากการวางเงื่อนไข ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงการกระทำที่สังคมลงโทษ โดยการหลีกเลี่ยงนั้นมีความกังวลเป็นรากฐานอยู่ (Eysenck 1964 : 170) แนวคิดนี้สอดคล้องกับเบอร์โควิทซ์ (Berkowitz 1964) ที่ว่าจริยธรรมเป็นการประเมินการกระทำอันเป็นความเชื่อของสมาชิกในสังคมตามที่กำหนดไว้ว่าถูกต้อง บราวน์ (Brown 1965 : 411) ได้กล่าวว่าจริยธรรมคือ ระบบของกฎเกณฑ์สำหรับแยกแยะการกระทำที่ถูกจากการกระทำที่ผิด จริยธรรมทั้งหลายไม่คงที่ มีวิวัฒนาการไปเสมอ เปลี่ยนแปลงไปเพราะความขัดแย้งกันเอง เพราะมีอิทธิพลจากจริยธรรมของแหล่งอื่น และเพราะมีการสร้างสถานการณ์ใหม่ขึ้นมามากมาย จริยธรรมเป็นสิ่งควบคุมการตัดสินใจความถูกต้องเหมาะสมของพฤติกรรม เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงสุดจะมีลักษณะ เป็นเหตุผลสากลกว้างขวางไม่ขัดแย้งกัน เป็นเหตุผลที่มีรากฐานจากความมีหลักการและเป็นอุดมคติ (Kohlberg 1971 : 405) จริยธรรม หมายถึง การศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างความดีกับความชั่ว ถือเป็นสาขาหนึ่งของวิชาปรัชญาซึ่งกล่าวถึงศีลธรรม เป็นระบบหนึ่งของการสำรวจค่านิยม และการเลือกว่าอะไรดี ชั่ว ถูก ผิด หมายถึง เกณฑ์ความดีที่ทั่วไปที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคลที่จะนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ เชื่อว่าจริยธรรมเป็นระบบของกฎเกณฑ์สร้างขึ้นเพื่อชี้แนะพฤติกรรมสังคม หรือพฤติกรรมระหว่างบุคคลเป็นสิ่งที่สามารถระบุออกมาได้

พีอาเจท์ และโคลเบอร์ก (Piaget and Kohlberg) เชื่อว่า จริยธรรมของเด็ก จะเจริญขึ้นตามความสามารถทางการเรียนรู้ สติปัญญา และอารมณ์ของเด็ก และยังเชื่อว่าบุคคลปกติที่ยังมีสติปัญญา เจริญยังไม่ถึงขีดสุดนั้นจะมีจริยธรรมขั้นสูงสุดไม่ได้ด้วย บราวน์ (Brown 1965 : 411) เห็นว่าจริยธรรมมี 3 มิติคือ ความรู้ (Knowledge) ความรู้สึก (Feeling) และความประพฤติ (Conduct) ซึ่งใกล้เคียงกับการจำแนกของฮอฟแมน (Hoffman 1979 : 958-966) ซึ่งเห็นว่าจริยธรรมประกอบด้วย 3 กระบวนการที่มีอิสระจากกันคือ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ความรู้สึกของจริยธรรม (Moral Feeling) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior) ฮอฟแมนพบอีกว่า เด็กจะเรียนสิ่งต่าง ๆ จาก

ผู้ใหญ่ โดยที่ผู้ใหญ่จะตั้งใจสอนหรือไม่ตั้งใจสอนก็ตาม เพราะจริยธรรมเป็นคุณธรรม (Ethics) ที่ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ให้แสดงพฤติกรรมตามกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคม ซึ่งเด็กจะได้รับการปลูกฝังอบรมจากพ่อแม่ผู้ใกล้ชิด โดยอาศัยกระบวนการให้รางวัลและการลงโทษเป็นเครื่องมือ (ภาณี อัครธรรม 2528 : 6) และกลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กมากที่สุดคือ สมาชิกในครอบครัวของเด็กเอง รองลงมาคือโรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษา นอกจากนี้สื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ ก็ต้องเข้ารับผิดชอบ

ดังนั้นโดยสรุปจริยธรรมจึงควรประกอบด้วย ความรู้และความเข้าใจในเหตุผลของความดีงาม ถูกต้อง เหมาะสมและศรัทธาเลื่อมใส จนนำมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติเพื่อที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นอิทธิพลที่ได้มาจากศาสนา กฎหมายและค่านิยมของสังคม ที่ได้รับการสั่งสมมาตั้งแต่กำเนิด แต่ละสังคมจะเป็นผู้กำหนดและวางมาตรฐานไว้ให้รู้ กิจและปฏิบัติ ตาม

พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์

ปีอาเจท์ (Piaget 1932 : 7) เป็นผู้ริเริ่มทางความคิดที่ว่า พัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้นเอง ปีอาเจท์ได้แบ่งขั้นตอนของการพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้นตอน

1. ขั้นรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Operation)
2. ขั้นเริ่มคิดด้วยญาณ (Pre-operational Thinking)
3. ขั้นคิดด้วยรูปธรรม (Concrete Operational Thinking)
4. ขั้นคิดตามแบบแผนของตรรกวิทยา (Formal Propositional Thinking of Formal Operational Thinking)

จากพัฒนาการทางสติปัญญาทั้ง 4 ขั้นนี้ ปีอาเจท์ได้นำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งขั้นพัฒนาการจริยธรรมออกมาเป็น 3 ขั้นคือ

1. ขั้นก่อนจริยธรรม เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 2 ขวบ เป็นขั้นที่ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดลอมได้อย่างละเอียด มีแต่ความต้องการทางร่างกาย เด็กเหล่านี้จะริเริ่มพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวนั่นเอง

2. ชั้นฝึกคำสั่ง อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 2-3 ปี ในชั้นนี้เด็กจะสามารถรับรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อบุคคลอื่น รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่เห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตาม ซึ่งเด็กวัยนี้จะมีพัฒนาการทางสติปัญญาในชั้นเริ่มคิดด้วยญาณ และชั้นก่อนคิดด้วยรูปธรรม

3. ชั้นยึดหลักแห่งตน พัฒนาการในชั้นนี้จะมีตั้งแต่เด็กอายุ 8 ปีขึ้นไป เด็กวัยนี้จะมีพัฒนาการทางสติปัญญาในชั้นหลังคิดด้วยรูปธรรม และชั้นคิดตามแบบแผนของตรรกวิทยา ซึ่งเด็กสามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจ และตั้งเกณฑ์ที่เป็นตัวของตัวเองได้

โคลเบอร์ก (Kohlberg 1964 อ้างถึงใน เดช วิโย 2522 : 20-25) ได้ทำการศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรม โดยอาศัยแนวคิดของเพียเจท์กับกลุ่มตัวอย่าง เพศชาย จำนวน 75 คน โดยติดตามศึกษากับเด็กกลุ่มนี้เป็นระยะเวลา 12 ปี ในปีแรกที่เขาเริ่มศึกษากลุ่มตัวอย่าง อายุ 10-16 ปี และติดตามศึกษาไปจนกลุ่มตัวอย่งนี้มีอายุ 22-28 ปี โดยวิธีให้กลุ่มตัวอย่างบอกเหตุผลในการเลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในสถานการณ์ที่มีการขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนบุคคลกับกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือของสังคม โดยแบ่งประเภทของเหตุผลเชิงจริยธรรมออกเป็น 6 ประเภท แล้วเรียงเหตุผลเหล่านั้นตามระดับอายุของผู้ใช้เหตุผลนั้น ๆ ซึ่งพัฒนาการของเหตุผลเชิงจริยธรรมทั้ง 6 ชั้นนี้ ถูกจัดเป็น 3 ระดับดังตาราง

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ชั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
<p>ชั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (อายุ 2 - 7 ปี)</p> <p>ชั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (อายุ 7 - 10 ปี)</p>	<p>ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-conventional Level)</p>
<p>ชั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (อายุ 10 - 13 ปี)</p> <p>ชั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (อายุ 13 - 16 ปี)</p>	<p>ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level)</p>
<p>ชั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (อายุ 16 ปีขึ้นไป)</p> <p>ชั้นที่ 6 หลักการฝึกหลักอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)</p>	<p>ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post-conventional Level)</p>

จริยธรรมระดับก่อนกฎเกณฑ์ หมายถึง ระดับของการตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่
เป็นประโยชน์แก่ตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้อื่น แบ่งออกเป็น 2 ชั้นคือ

ชั้นที่ 1 มุ่งที่จะหลบหลีกมิให้ตนเองถูกลงโทษทางกาย เพราะกลัวความเจ็บปวดที่
จะได้รับจึงยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่ เพราะผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือตน

ชั้นที่ 2 เป็นชั้นการเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำมาความพอใจให้ตนเองเท่านั้น เริ่ม
รู้จักแลกเปลี่ยนกับเด็กอื่น โดยเขาทำมาฉันต้องทำไปหรือเขาให้เรา เราต้องให้เขา เป็นต้น

จริยธรรมระดับตามกฎเกณฑ์ หมายถึง ระดับของการกระทำตามเกณฑ์ของกลุ่มย่อย ๆ ของคนหรือทำตามกฎหมายและหลักศาสนา บุคคลพวกนี้ยังต้องการควบคุมจากภายนอก แต่มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และสามารถที่จะแสดงบทบาททางสังคมได้ แบ่งออกเป็น 2 ชั้น

ชั้นที่ 3 เลือกกระทำตามผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนและบุคคลในวัยเดียวกัน เพราะเด็กวัยนี้ยังไม่เป็นตัวของตัวเอง ชอบคล้อยตามและชอบการชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "เพื่อน"

ชั้นที่ 4 เลือกกระทำตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมของตนเพราะรู้ถึงบทบาทและหน้าที่ของตนตามเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมของตนกำหนดหรือคาคหมาย

จริยธรรมระดับเหนือกฎเกณฑ์ หมายถึง ระดับของการตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยการนำมาคิด ตรึกตรอง หรือซึ่งใจโดยตนเองเสียก่อนแล้วจึงตัดสินใจไปตาม แต่ว่าจะเห็นความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากันแบ่งออกเป็น 2 ชั้น

ชั้นที่ 5 เป็นชั้นที่เลือกกระทำโดยไม่ให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมี พึงได้ของผู้อื่นและคนหมู่มาก เพราะเห็นความสำคัญของคนหมู่มากและสามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้

ชั้นที่ 6 เป็นชั้นสูงสุดของเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล เป็นชั้นที่บุคคลนำความรู้สากลที่อยู่เหนือกฎเกณฑ์ในสังคมของตนมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกกระทำ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม ซึ่งแสดงถึงการมีความยึดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายในอันปลายอันเป็นอุดมคติของเขา

การพัฒนาการทางจริยธรรม 3 ระดับ ซึ่งแบ่งเป็น 6 ขั้นตอนของโคลเบอร์กนี้ ปรากฏว่าไม่มีขั้นที่ตรงกับขั้นต่ำสุดของพิวาเจท์ (ขั้นก่อนจริยธรรม) ส่วนขั้นการฝึกคำสั่งของพิวาเจท์นั้นก็มีบางลักษณะที่ตรงกับชั้นที่ 1-4 ของโคลเบอร์ก และขั้นการยึดหลักแห่งตน ก็ตรงกับลักษณะบางลักษณะของชั้นที่ 2-6 ของโคลเบอร์กนั่นเอง

โคลเบอร์ก (Kohlberg 1964 : b) ได้ศึกษาความแตกต่างในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชน พบผลที่น่าสนใจว่า ในวัยเด็กเล็กและเด็กโตนั้น ชายและหญิงไม่แตกต่างกันในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม แต่เมื่อมาถึงวัยรุ่นชายได้มีการพัฒนาทางจริยธรรมที่ก้าวหน้ากว่าหญิง ในวัยก่อนและระหว่างวัยรุ่นหญิงจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าชาย แต่เนื่องด้วยลักษณะการยึดมั่นต่อสังคมอาจทำให้การพัฒนาจริยธรรมของหญิงช้าลงในวัยรุ่นตอนปลาย ฉะนั้นในระหว่างวัยรุ่นตอนปลายกับวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ชายอาจมีการพัฒนาทางจริยธรรมไปสู่ขั้นที่ 5 และ 6 ตามทฤษฎีของโคลเบอร์กมากกว่าหญิง ฉะนั้นทฤษฎีพัฒนาการของลักษณะที่ส่งเสริมจริยธรรมจึงทำนายว่า เพศกับอายุร่วมกันจะช่วยให้เข้าใจพัฒนาการทางจริยธรรมได้ละเอียดยิ่งขึ้น จากการรวบรวมการวิจัยต่าง ๆ ที่เปรียบเทียบจริยธรรมในด้านต่าง ๆ ที่เปรียบเทียบจริยธรรมในด้านต่าง ๆ ของชายกับหญิง ไรท์ (Wright 1971 : 57, 145) พบว่าไม่ว่าจะเป็นการศึกษาพฤติกรรมโง่งในการทดลอง หรือพฤติกรรมเอื้อเฟื้อก็ตาม ส่วนมากแล้วจะไม่พบความแตกต่างระหว่างชายกับหญิง การเปรียบเทียบความแตกต่างทางจริยธรรมระหว่างชายกับหญิงโดยไม่พิจารณาตัวแปรอื่น ๆ เช่น อายุ ฐานะของครอบครัว และการถูกอบรมเลี้ยงดูไปพร้อมกัน อาจเป็นเหตุให้พบผลขัดแย้งกันได้ เพราะชายกับหญิงจะมีประสบการณ์ที่ต่างกันอย่างมากหรือน้อยนั้นย่อมขึ้นกับลักษณะทางสังคมอื่น ๆ ด้วย (ดวงเดือน พันธุมนาวิ 2520 : 18) ฮอฟแมน (Hoffman, 1970) เชื่อว่าอิทธิพลของครอบครัวที่แผ่มาตั้งแต่เด็กนั้นส่วนมากแล้วจะผ่านวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กได้รับจากผู้ปกครองนั่นเอง ฉะนั้นฐานะของครอบครัวจึงอาจมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่ และการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยวิธีการที่ต่างกันอย่างเด่นชัดเป็นต้นเหตุที่สำคัญของการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กก็ได้

โดยสรุปพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็นไปตามลำดับขั้น จากขั้นที่หนึ่งไปจนถึงขั้นที่หกจะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้ เพราะการใช้เหตุผลในขั้นสูงจะเกิดได้ด้วยพื้นฐานการใช้เหตุผลที่ต่ำกว่า ฉะนั้นถ้าได้รับประสบการณ์ใหม่ก็จะเข้าใจประสบการณ์เดิมยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผลในที่สุด

สื่อมวลชนกับการส่งเสริมจริยธรรม

เดอเฟลอร์ (De Fleur 1970 : 118-139) ถือว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลและผลกระทบต่อสังคมรวมทั้งมนุษย์ในสังคมได้ โดยมีรูปแบบของการผสมผสานระหว่างกันคือ บุคคลในสังคมจะได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนโดยที่ข่าวสารนั้นจะต้องมาจากระบบของสื่อมวลชนเป็นตัวกำหนด ฮอฟแลนด์ (Hovland 1962) ได้กล่าวว่าสื่อมวลชนมีพลังมหาศาลต่อแนวความคิดของมนุษย์ เด็กและเยาวชนเป็นวัยสำคัญที่กำลังพัฒนาทั้งในทางร่างกาย ทางสติปัญญา ทางสังคม และศีลธรรม สื่อมวลชนมีบทบาทในการเจริญเติบโตของเด็ก มีส่วนในการเสริมสร้างความรู้ ความประพฤติ และปลูกฝังความรู้สึกนึกคิดแก่เด็กอย่างมากถ้าการพัฒนาในด้านต่าง ๆ นี้มีความบกพร่องประการใดก็จะติดตัวไปยากที่จะเปลี่ยนแปลงจนเติบโตใหญ่ (สุกัญญา ตีระวณิช และนันทริกา คุ้มไพโรจน์ 2526 : 1, ดวงใจ ตั้งสง่า 2522 : 3)

สังคมไทยได้รับเอาอิทธิพลและวัฒนธรรมของต่างประเทศโดยไม่มี การกลั่นกรองเลือกสรรทำให้มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมมาตลอด ดังนั้นจึงเป็นที่ยอมรับว่ามีความจำเป็น และเร่งด่วนในการพัฒนาบุคคลโดยเน้นทางด้านจริยธรรมโดยปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมที่พึงประสงค์ ให้แก่ประชาชนทั่วไปผ่านทางสื่อมวลชนเพื่อลดปัญหาทางสังคม และพัฒนาสังคมไทยให้บรรลุตามเป้าหมายที่รัฐบาลได้ตั้งไว้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ 2524 : 2) จริยธรรมจึงมีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยอยู่ในระยะพัฒนาจึงจำเป็นต้องพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ มีลักษณะของพลเมืองที่ดีคือ เป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูง ซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อหน้าที่ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีระเบียบ ทำตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การเสริมสร้างจริยธรรมให้กับพลเมืองนั้น เป็นงานที่ประสบความสำเร็จยากและไม่ค่อยบรรลุเท่าที่ ต้องการ เพราะผู้ฝึกอบรมยังขาดความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์โดยเฉพาะเยาวชนไทย ผู้มีหน้าที่อบรมปลูกฝังจริยธรรมในปัจจุบันที่กระทำกันอยู่คือ ครู บิคา มารดา และนักสอนศาสนา ซึ่งจะทำให้ทำงานได้ดีถ้าเข้าใจหลักจิตวิทยาของมนุษย์ เพราะการใช้วิธีการเปลี่ยนแปลงบุคคลอย่างเหมาะสมย่อมจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2522 : 2) และสื่อมวลชนก็มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของประชาชนอย่างกว้างขวาง (ชำนานู รอดเหตุภัย 2522 : 111-113) อิทธิพลด้านคุณธรรมสื่อมวลชน

ชนที่มีคุณภาพสามารถที่จะยกจิตใจของประชาชนให้ขึ้นสู่ระดับของคุณธรรมได้โดยไม่ยากจนเกินไป ในทางตรงข้ามสื่อมวลชนที่ปราศจากความรับผิดชอบต่อสังคมก็อาจจะจุดช้ำทำให้ศีลธรรมเสื่อมไป จากจิตใจของประชาชนอย่างง่ายดาย อิทธิพลด้านพฤติกรรมประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะเยาวชน ของชาติมักมีพฤติกรรมเลียนแบบพฤติกรรมที่ปรากฏในสื่อมวลชน จากการวิจัยของนักการศึกษาทั้ง ของไทยและต่างประเทศ พบว่า เด็กในชั้นประถมศึกษาที่มีความประทับใจในพฤติกรรมของซูเปอร์แมนหรือวีรบุรุษในโทรทัศน์ โดยเฉพาะเด็กที่มีฐานะปานกลางจะชอบมนุษย์มหัศจรรย์มากที่สุด มีลักษณะที่หลงใหลเพราะเป็นวัยที่ถูกล่อลวงทางความคิดได้มากจนถึงกับแสดงพฤติกรรมเลียนแบบ ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็กเอง พฤติกรรมที่เลียนแบบนี้มีทั้งแง่บวกและแง่ลบขึ้นอยู่กับว่าพฤติกรรมอย่างไรในสื่อมวลชนจะสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชมได้มากกว่ากัน

จากงานวิจัยของดวงเดือน พันธุนาวิน และคณะ เรื่องจริยธรรมของเยาวชนไทย งานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ ตอนแรกเป็นการสำรวจการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ เยาวชนไทย ตามแนวทฤษฎีของโคลเบอร์ก โดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัยขึ้นตามแนวของ โคลเบอร์กแต่ปรับปรุงให้เป็นปรนัยโดยใช้จริยธรรม 6 ลำดับเป็นคำตอบให้เลือก กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงนักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 1,400 คน ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนไทยส่วนใหญ่ 80% มีจริยธรรมอยู่ในระดับการใช้เหตุผลตามกฎเกณฑ์ (Conventional level) ตอนที่สอง เป็นการทดลองยกระดับจริยธรรมโดยการให้คู่ตัวอย่างพฤติกรรมพบว่าระดับ พฤติกรรมของผู้เข้ารับการทดลองเปลี่ยนไปตามตัวอย่างที่ได้พบเห็น (ดวงเดือน พันธุนาวิน และคณะ 2520 : 5)

จินดา อาจินสมวาร (2522) ได้วิจัยเรื่องปัญหาการสอนจริยธรรมชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 และ 2 ในเขตการศึกษาที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอุปสรรค และสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนจริยศึกษาในเขตการศึกษาที่ 2 กำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูในการแก้ไขปรับปรุงการจัดการสอนจริยศึกษา ในโรงเรียน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าวิธีการสอนจริยศึกษาที่ดีคือ การให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติจริง ๆ ส่วน ปัญหาต่าง ๆ ที่พบคือ ปัญหาเรื่องงบประมาณ หลักสูตร และความพร้อมของเอกสารประกอบหลักสูตร ปัญหาหลักอีกประการคือ ความสามารถ ทุน และเวลาของครูในการผลิตอุปกรณ์การสอน

และสื่อการเรียน ปัญหาในการสอนจริยธรรมที่สำคัญอีกประการคือ การขาดความร่วมมือจากชุมชน มีข้อเสนอแนะคือให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการปลูกฝังจริยธรรม วีระวรรณ อามระดิษ (2522) ได้วิจัยความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรม 10 ค่านิยม ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูต่เวที ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม ความอดุสาหะ การประหยัดและออมทรัพย์ และการเคารพอาวุโสของนักเรียนชายหญิง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนสาธิต ผลการวิจัยพบว่ารายได้ของบิดามารดา ระดับการศึกษา อาชีพ ภูมิลำเนา (ในและนอกเขตกรุงเทพมหานคร) รวมทั้งการอบรมเลี้ยงดู เป็นตัวแปรที่มีผลต่อความคิดเห็นทางจริยธรรมของเด็กนักเรียนทั้งสิ้น

จากรายงานการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของสื่อต่อเด็กในกรุงเทพมหานครของสุภัทธุญา ติระวนิช และนันทริกา คุ่มไพโรจน์ (2526) เป็นการวิจัยเพื่อทราบพฤติกรรมการรับสื่อของเด็ก และอิทธิพลของตัวแปรบางอย่างต่อทัศนคติของเด็ก ผลปรากฏว่าเด็กคนหนึ่ง ๆ เป็นเจ้าของสื่อหลายชนิดแต่สื่อที่ชอบมากที่สุดหรือเปิดรับมากที่สุดไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อทัศนคติ กล่าวคือแม้สื่อที่เด็กระบุว่าชอบน้อยกว่าก็อาจมีอิทธิพลต่อทัศนคติของเด็กได้มากกว่าระดับชั้นเรียนหรืออายุเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของเด็กมากที่สุด และแสดงว่าทัศนคติของเด็กเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ซึ่งพฤติกรรมกรับสื่อของเด็กได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย

เนื่องจากอิทธิพลของสื่อมวลชนมีทั้งสร้างสรรค์และทำลาย การใช้สื่อมวลชนไม่ว่าเพื่อประโยชน์ด้านใดจึงต้องกระทำโดยรอบคอบ เพราะข่าวสารที่สื่อมวลชนเสนอจะเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และค่านิยมที่ฝังแน่นของบุคคลในทางอ้อม ดังนั้นสื่อมวลชนจึงควรตระหนักในความรับผิดชอบต่อสังคม พิจารณาการผลิตเนื้อหาสาระเพื่อพัฒนาคนในสังคมอย่างเหมาะสมและทั่วถึง คำนึงถึงจรรยาบรรณของผู้ให้บริการเพื่อสร้างสรรค์การส่งเสริมจริยธรรม ก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการพัฒนาสังคมที่สื่อมวลชนควรมีส่วนร่วมในการเผยแพร่และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ดีในสังคมได้

บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อ เด็กและเยาวชน

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีวันจะมีอิทธิพลต่อเยาวชนและสังคมเพิ่มขึ้น เป็นสื่อที่สะดวกแก่การเก็บรักษาเพราะมีการจารึกเป็นลายลักษณ์อักษร สามารถใช้เป็นหลักฐาน ในการอ้างอิงยืนยันได้ตลอดเวลา (กำธร สติรกุล 2526 : 178-180) อ่านเมื่อใดก็ได้ สะดวกต่อการใช้และสามารถให้รายละเอียดทั้งภาพและบรรยายได้มากกว่าสื่ออื่น (จงจิต ศรีพิรณ 2524 : 16-17) ด้วยเหตุนี้หนังสือพิมพ์จึงเป็นสื่อที่ประชาชนนิยมกันทั่วไป เห็นได้จาก การที่หนังสือพิมพ์หลายฉบับมีจำนวนจำหน่ายสูง และหาอ่านได้ทั่วไปทั้งในกรุงเทพฯ และ ชนบท (ดวงใจ ตั้งสง่า 2522 : 3) หนังสือพิมพ์มีบทบาทต่อคนทุกชั้นชั้น ทุกระดับการศึกษา และทุกอาชีพรองจากโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพจะได้รับความนิยมมากขึ้นในทิศทางเดียวกับระดับการศึกษาของประชาชนที่เพิ่มขึ้น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และสุพัตรา เพชร มณี 2526 : ข) การพัฒนาเด็กและเยาวชนที่หนังสือพิมพ์ควรเข้ามามีบทบาท (สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2524 : 1-27) คือการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต สติปัญญา และความสามารถพื้นฐาน การเตรียมให้มีอาชีพ การพัฒนาสังคม วัฒนธรรม จริยธรรม และการเมือง

เมื่อเปรียบเทียบหนังสือพิมพ์กับสื่อมวลชนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ในการเสนอข่าว หรือเรื่องราวต่าง ๆ แล้วพบว่า หนังสือพิมพ์มีข้อได้เปรียบดังนี้คือ (Hadley Read 1972 : 125-126)

1. ด้านความเชื่อถือได้ (Reliability) คนเรามักจะมั่นใจในสิ่งที่ได้อ่านมากกว่าสิ่งที่ได้ยิน และแม้ว่าโทรทัศน์จะทำให้เราเห็นภาพก็จริง แต่เป็นการเห็นภาพเพียงแวบเดียว หนังสือพิมพ์จึงให้ความมั่นใจต่อผู้รับข่าวสารในประการนี้มากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น
2. ด้านความสมบูรณ์ (Completeness) หนังสือพิมพ์ย่อมให้รายละเอียดของข่าวสารได้มากกว่าวิทยุหรือโทรทัศน์

3. ด้านการอ้างอิง (Referibility) ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สามารถกลับมาอ่านเรื่องราวที่ได้อ่านแล้วอีกกี่ครั้งก็ได้ และอ่านในเวลาใดก็ได้ ส่วนวิทยุและโทรทัศน์นั้นผู้ฟังและผู้ชมจะต้องไม่พลาดเวลาออกอากาศ

4. ด้านการซ้ำ (Repetition) หนังสือพิมพ์อาจลงข่าวเดียวกันติดต่อกันหลายวัน และทุกครั้งก็มีรายละเอียดเพิ่มเติม ซึ่งอาจจะน่าเบื่อสำหรับผู้รู้ แต่ก็เป็นการกระตุ้นมวลชนให้เกิดการตื่นตัวเกิดอารมณ์ร่วม มีการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีและช่วยเผยแพร่ต่อ ๆ กันไป วิทยุอาจรายงานข่าวซ้ำกันได้ก็จริงแต่มีโอกาสน้อยที่จะเติมรายละเอียด ส่วนโทรทัศน์มีโอกาสเสนอข่าวซึ่งน้อยกว่าวิทยุและมีโอกาสขยายความได้น้อยกว่าหนังสือพิมพ์

ชแรมม์ (Schramm 1964 : 16) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือพิมพ์ว่า หนังสือพิมพ์สามารถเป็นสะพานเชื่อมระหว่างสังคมใหม่ ทำให้สถานที่ไกลเป็นที่ใกล้ได้ ขจัดการแยกตัวอยู่อย่างโดดเดี่ยว หนังสือพิมพ์ยังสามารถดึงความสนใจของประชาชนให้มาอยู่ที่การพัฒนาประเทศได้ นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังสามารถกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความปรารถนาอย่างแรงกล้าให้รักชีวิตที่ดีกว่าเดิม เปลี่ยนทัศนคติที่ล้าหลังเพื่อให้เกิดการพัฒนาในสิ่งที่เป็นไปได้ หนังสือพิมพ์ก็เปรียบเสมือนคาบสองคมอาจใช้ให้เป็นประโยชน์ เป็นครูของประชาชน เป็นผู้นำมติของมหาชนก็ได้ แต่ในขณะเดียวกันอาจใช้เพื่อเป็นการปลุกปั่น บ่อนทำลาย หรือก่อให้เกิดความระส่ำระสายในสังคมก็ได้ (รัตนา พุ่มไพศาล 2522 : 3) หนังสือพิมพ์ที่มีคุณภาพเหมาะกับเยาวชนจะทำให้เยาวชนได้เรียนรู้ชีวิตด้านต่าง ๆ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความคิด ความทันต่อเหตุการณ์อันเป็นประโยชน์ในการศึกษาและการปรับตัวเข้ากับสังคม ทั้งยังส่งเสริมทัศนคติที่ดีแก่เยาวชนด้วย (Edwin Emery 1965 : 1174) วงเคื่อน วรรณไชย (2519) บอกว่าหนังสือพิมพ์เป็นหนังสือประเภทที่นักเรียนอ่านและเข้าใจได้ดีที่สุด กรมวิชากร (2519) กระทรวงศึกษาธิการได้สำรวจความสนใจและรสนิยมในการอ่านของเด็กและเยาวชนไทย พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายชอบอ่านหนังสือพิมพ์เป็นอันดับ 3 รองจากการ์ตูน และเรื่องตลกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นนั้นชอบอ่านหนังสือพิมพ์มากที่สุด ส่วนเนื้อหาในหนังสือพิมพ์รายวันที่นักเรียนชอบอ่านมากที่สุดคือข่าวภายในประเทศ รองลงมาคือเรื่องที่ทำให้ความรู้ ข่าวสังคม ข่าวภาพยนตร์และข่าวการเมือง ตามลำดับ สำหรับบทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันในการศึกษานอกกระบบของเยาวชนนั้น

ไมตรี เจริญศิลป์ (2519) ได้ศึกษาและสรุปผลว่า เนื้อหาทางด้านสารคดีและวิชาการที่เยาวชนต้องการให้เพิ่มปริมาณขึ้นในหนังสือพิมพ์รายวันคือ สารคดี วิชาการด้านวิทยาศาสตร์ สุขภาพอนามัย การศึกษา ศิลธรรมจรรยา ความรู้ด้านการเกษตรและธรรมชาติ

เพื่อให้สถาบันหนังสือพิมพ์เป็นที่เชื่อถือของประชาชน จึงได้มีการกำหนดจรรยาบรรณของผู้ที่ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ จากการสัมมนาทางวิชาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กองบัญชาการทหารสูงสุด 2526 : 29)

1. การส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ เป็นภารกิจอันมีความสำคัญเหนืออื่นใดสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์
2. การเสนอข่าวภาพหรือการแสดงความคิดเห็นต้องเป็นไปด้วยความสุภาพปราศจากความมุ่งหวังในประโยชน์ส่วนตน หรืออภิมิสสินจ้างใด ๆ
3. การเสนอข่าวต้องเสนอแต่ความจริง พึงละเว้นการต่อเติมเสริมแต่ง หากปรากฏว่าข่าวใด ๆ ไม่ตรงต่อความจริงต้องรีบแก้ไข
4. การที่จะให้ได้ข่าวภาพหรือข้อมูลใด ๆ มาเป็นของตนต้องใช้การที่สุภาพ และซื่อสัตย์
5. ต้องเคารพต่อความไว้วางใจที่ได้รับมอบหมายจากการปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพของตน
6. ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยถือเอกสารสาธารณประโยชน์เป็นสำคัญ ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือหมู่คณะโดยมิชอบ
7. ถ้าจะไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการบั่นทอนเกียรติคุณของวิชาชีพ หรือความสามัคคีของเพื่อนร่วมอาชีพ

คณะกรรมการบริหารของสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ได้ประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดจรรยาบรรณนักหนังสือพิมพ์ ที่ประชุมมีมติดังนี้ (กองบัญชาการทหารสูงสุด 2526 : 30)

1. รายงานข่าวด้วยความซื่อตรงและสุภาพ ไม่ละเว้นการเสนอข้อเท็จจริงอันเป็นสาระประโยชน์ และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริงด้วยประการใด ๆ

2. เคารพความไว้วางใจใด ๆ ที่ได้รับจากการติดต่อในหน้าที่
3. ส่งเสริมภราดรภาพอันบังเกิดจากความเป็นสมาชิกของสมาคม และละเว้นการถือเอาประโยชน์ของเพื่อนสมาชิกเป็นของตนเองโดยไม่ชอบธรรม
4. ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวในการปฏิบัติหน้าที่ และรับสินจ้างรางวัลหรือผลประโยชน์ใด ๆ อันเป็นเครื่องจูงใจให้ไม่เคารพหน้าที่และอาชีพ
5. ปฏิบัติการให้ได้ซึ่งข่าว ภาพและเอกสารต่าง ๆ ด้วยวิธีการอันชอบธรรม
6. แสดงตนว่าเป็นผู้แทนหนังสือพิมพ์ก่อนจะสัมภาษณ์บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ด้วยความมุ่งหมายจะนำเรื่องนั้นมาพิมพ์โฆษณา
7. ศึกษาและส่งเสริมเกียรติคุณ และชื่อเสียงแห่งความเป็นนักหนังสือพิมพ์ไว้เป็นอย่างดี

ด้วยความห่วงใยต่ออาชีพนักหนังสือพิมพ์ และมองเห็นความจำเป็นของการที่นักหนังสือพิมพ์ควรมีจริยธรรมไว้เป็นทางปฏิบัติเพื่อความมีศักดิ์ และปณิญาแห่งอาชีพของตน คณะกรรมการบริหารของสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ได้ประชุมปรึกษากันในการประชุมครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2510 มีมติให้กำหนดจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ไว้ดังต่อไปนี้ (กองบัญชาการทหารสูงสุด 2526 : 31)

1. ความรับผิดชอบ ได้แก่การรับผิดชอบต่อผลประโยชน์อันชอบธรรมของปัจเจกชน สถาบัน ประเทศชาติ ศาสนาและราชบัลลังก์ ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ "กิจจฺญาน"
2. ความมีเสรีภาพ ได้แก่เสรีภาพที่มีความรู้สึกลึกซึ้งชอบก้ำกั้ม ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ "ปวารณา" หรือ "ธรรมมาธิปไตย"
3. ความเป็นไท ได้แก่ความไม่ตกเป็นทาสของใครทั้งกายและจิตใจ ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ความไม่ยอมเป็นทาสของ "อกุศลมูล"
4. ความจริงใจ ได้แก่ความไม่มีเจตนาบิดเบือน ผิดพลาดต้องรับแก้ไข ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ "สังจະ"
5. ความเที่ยงธรรม ได้แก่ความไม่ลำเอียงหรือความไม่เข้าใครออกใคร ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ไม่มีอคติ 4 ประการ หมายถึง จันทรคติ ลำเอียงเพราะรัก โทสะคติ ลำเอียงเพราะชัง โมหะคติ ลำเอียงเพราะหลง และภยคติ ลำเอียงเพราะกลัว

6. ความมีใจเป็นนักกีฬา ได้แก่การปฏิบัติอันดีงาม ไม่ละเมียดสิทธิ์ส่วนบุคคล เว้นแต่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา

7. ความมีมารยาท ได้แก่การใช้ภาษาและภาพที่ไม่หยาบโจนและลามก อนาคตหรือสื่อไปทางดังกล่าว ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ "โสเจยยะ" หรือ "อาจารย์สมบัติ"

กาญจนา เมธีกุล (2515) ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาประสิทธิผลของหนังสือพิมพ์รายวันที่มีต่อนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า หนังสือพิมพ์มีประสิทธิผลด้านการศึกษาในการเรียนวิชาภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมและสุขภาพอนามัย หนังสือพิมพ์มีประสิทธิผลด้านการเรียนแบบทางด้านอาชญากรรม การเลือกอาชีพและการเดินขบวน นอกจากนี้หนังสือพิมพ์รายวันยังเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นต่อนักเรียนทั้งด้านดีและด้านเสียด้วย

จะเห็นว่าหนังสือพิมพ์รายวันมีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาอันกระชับกับเด็กและเยาวชน เด็กที่กำลังศึกษาเล่าเรียนหรือเรียนจบการศึกษาภาคบังคับแล้วไม่มีโอกาสเรียน ก็สามารถหาความรู้และทราบความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคมได้จากหนังสือพิมพ์ ข่าว บทความ และสารคดี ในหนังสือพิมพ์มักจะมีเนื้อหาครอบคลุมหลายวิชา เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ซึ่งผู้อ่านสามารถเลือกอ่านเองตามต้องการ โดยเฉพาะในเมืองหลวง หนังสือพิมพ์นับเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตประจำวันของประชาชน (นวลนิภา มณีฉาย 2524 : 42) เยาวชนเองก็เห็นว่าการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันช่วยในการศึกษาอันกระชับมาก คือช่วยให้เกิดความรู้อันเป็นประโยชน์ ช่วยเสริมการศึกษาในโรงเรียน โดยเฉพาะความรู้ทั่วไป และช่วยให้เกิดความรู้รอบตัวกว้างขวางเป็นความรู้ที่ทันสมัย (ไมตรี เจริญศิลป์ 2519 : 11)

จากการศึกษาพฤติกรรมกรรมการอ่านหนังสือพิมพ์ของเยาวชนพบว่าในเนื้อหาประเภทข่าว เด็กและเยาวชนชอบข่าวต่างประเทศประเภทบทความ ชอบนวนิยายหรือละคร กลอน ลานา-ประเภทภาพหรือโฆษณา ชอบภาพหรือโฆษณาที่ก่อให้เกิดความรู้สึทางจิตใจ (บำรุง สุขพรรณ 2524) และเมื่อศึกษาต่อในเรื่องการเผยแพร่และปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ต่อเยาวชนไทย พบว่านักเรียนรับข่าวสารเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานและคุณธรรมจากหนังสือพิมพ์ร้อยละ 11.03 และมีการขอเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับค่านิยมมากร้อยละ 26.89 นักเรียนขอให้รัฐบาลใช้สื่อหนังสือพิมพ์

ให้เป็นประโยชน์ในการช่วยปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียน จำนวนร้อยละ 80.00 (บำรุง สุขพรรณ 2525) ซึ่งเรื่องของเพศ โรงเรียนและระดับฐานะทางเศรษฐกิจของเยาวชนมีอิทธิพลต่อความสนใจ และทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อหนังสือพิมพ์รายวันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (จันทวัฒน์ กิติเวช 2501) บริษัทการพิมพ์ของอังกฤษได้สำรวจเกี่ยวกับการอ่านหนังสือพิมพ์ของเด็ก คำตอบที่ได้รับปรากฏว่า เด็กส่วนมากอ่านหนังสือพิมพ์เพื่อการค้า และเด็กร้อยละ 10-16 อ่านหนังสือพิมพ์สำหรับเยาวชนซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์กีฬาเป็นส่วนใหญ่ (ฟิลิป โบชาร์ต, แม็นมาส ขวลิต และฐะปะนีย์ นาครทรรพ, ผู้แปล 2503 : 79-83) ชแรมม์ (Schramm 1960 : 212-214) ได้ศึกษาพบว่าอัตราการอ่านหนังสือพิมพ์ของนักเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงอุดมศึกษาจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับการศึกษา และนักเรียนชายจะอ่านหนังสือพิมพ์รายวันโดยเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนหญิงทุกระดับ

แคมป์ (Camp 1965 : 118) สรุปผลการวิจัยว่าหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา การใช้หนังสือพิมพ์เป็นประจำในห้องเรียนเป็นประโยชน์แก่การเรียน-การสอนทุกวิชา นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีความสนใจหนังสือพิมพ์อยู่ในระดับสูง มักชอบใช้หนังสือพิมพ์เป็นอุปกรณ์การเรียนของตน และหนังสือพิมพ์ก็เป็นสื่อช่วยเพิ่มทักษะต่าง ๆ ในห้องเรียนได้

จากการสัมมนาเรื่อง การพัฒนาสื่อมวลชนสำหรับเด็ก ที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2522 : 75-76) ได้จัดขึ้น จึงสรุปประโยชน์ที่เด็กได้รับจากการอ่านหนังสือพิมพ์ไว้ดังนี้

1. เด็กได้รับความรู้หลายด้าน ช่วยยกระดับสติปัญญาแก่เด็ก เนื่องจากหนังสือพิมพ์ช่วยพัฒนาทางด้านความรู้และความคิดมากที่สุด เช่น ความรู้รอบตัว รู้ทันเหตุการณ์ต่าง ๆ บท-ความและบทวิจารณ์ให้ประโยชน์ในด้านความคิดริเริ่ม
2. ช่วยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ เช่น การเปิดคอลัมน์ ฝึกสมอง ลงปัญญา ทายปัญหาชิงรางวัล ต่อภาพ ฯลฯ
3. ให้ความเพลิดเพลิน เกิดอารมณ์ขัน ฝึกพักผ่อนสมอง
4. ได้ข้อคิดและคติธรรมในบางเรื่องเช่น เกี่ยวกับคติธรรมและสวดแทรกศีลธรรมอันดี แนะนำบุคคลที่ประกอบกรรมดี แนะนำการวางตัว เตือนให้ระวังภัยอันตรายต่าง ๆ เช่น

ภัยจากยาเสพติด ภัยธรรมชาติ ภัยจากโจรผู้ร้าย ฯลฯ

5. เด็กได้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์จากการอ่านหนังสือพิมพ์ เก็บเอาสิ่งที่น่ารู้และน่าสนใจไปใช้ประกอบการเรียนและการพูดคุย

6. เป็นการพัฒนาทักษะในการอ่าน ถ้าหนังสือพิมพ์มีเนื้อหาที่เด็กสนใจ ก็จะช่วยจูงใจให้เด็กอ่านบ่อย ๆ และสม่ำเสมอ รู้คำศัพท์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นตามประสบการณ์

มนต์ชัย นินนาทนนท์ (2527 : 110-117) ได้ทำการศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษาสนใจอ่านหนังสือพิมพ์เพื่อให้ทราบข่าวสารและเหตุการณ์ รองลงมาคืออ่านเพื่อความบันเทิง และทำให้มีความรู้ความคิดเห็นสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ หนังสือพิมพ์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดได้แก่ ไทยรัฐ เติลนิวิส สยามรัฐ มติชน และไทยนิวิส หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ตามลำดับ นักศึกษาสนใจอ่านข่าวการเมืองในประเทศมากที่สุด รองลงมาได้แก่ข่าวต่างประเทศ ข่าวบันเทิง ข่าวอาชญากรรม ข่าวกีฬาและข่าวเศรษฐกิจตามลำดับ นักศึกษาส่วนใหญ่จะนำข่าวที่ได้อ่านมาประกอบการศึกษาและนำไปสนทนาระหว่างเพื่อนกับบุคคลอื่น ทั้งยังนำข้อมูลมาวิเคราะห์มาสนับสนุน และคัดค้านกิจกรรมหรือนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งนำมาประกอบการพิจารณาการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือดำเนินงานเกี่ยวกับธุรกิจต่าง ๆ นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หนังสือพิมพ์รายวันของไทยยังทำหน้าที่และรับผิดชอบต่อสังคมน้อยมาก

ปัจจุบันเด็กและเยาวชนนิยมและให้ความสนใจต่อหนังสือพิมพ์รายวันอย่างมาก ดังนั้นบทบาทของหนังสือพิมพ์ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนที่สามารถเสนอเนื้อหาที่สำคัญต่อการสร้างทัศนคติที่เอื้อต่อการพัฒนานั้นจำเป็นอย่างมาก ดังเห็นได้จากการเพิ่มประเภทเนื้อหาสำหรับเด็กและเยาวชนอันเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่า หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนหนึ่งที่ได้เข้าถึงทุกระดับการศึกษาและทุกวัย

ลักษณะงานวิจัยแบบวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์แบบหนึ่งซึ่งใช้อยู่ในวงจำกัดไม่เป็นที่แพร่หลายทั่วไป การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นการวิจัยสื่อสารมวลชน วิธีการนี้มุ่งศึกษา

เฉพาะตัวเนื้อหาของสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายการวิทยุหรือโทรทัศน์ เพื่อศึกษาหรือวิเคราะห์ที่ข้อมูลเพื่อแสดงถึงแนวโน้มของเนื้อหา (อัญชลี จารุสมบัติ 2526 : 102) การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นการวิเคราะห์สารที่ผู้สื่อสารต้องการส่งให้ผู้รับสาร เบอร์เรสัน (Berelson 1943 : 15) กล่าวว่า ผู้ส่งสารหรือผู้ผลัดสนั้นรวมถึงองค์ประกอบและสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อผู้เขียนและผู้พิมพ์ สารหมายถึง เนื้อหาของสารซึ่งรวมถึงลักษณะและความหมายของสารที่จะให้เห็นความตั้งใจของผู้ส่งสาร ผู้รับสารหมายถึง ผู้อ่านสาร เนื้อหา (Message) มีความสำคัญอยู่ไม่น้อย เพราะเป็นเรื่องราวข้อเท็จจริง หรือความคิดเห็น ซึ่งสื่อมวลชนป้อนให้แก่มวลชนผู้รับสาร (เกษม ศิริสัมพันธ์ 2507 : 3)

นิยามของการวิเคราะห์เนื้อหานั้น เจมส์, เบอร์เรสัน, คาร์ตไวรด์, บาคาส และ สโตน (James, Berelson, Cartwright, Bacus and Stone อ้างถึงใน เกษม ศิริสัมพันธ์ 2507 : 31) ได้สรุปลักษณะของการวิเคราะห์เนื้อหาว่าประกอบด้วยลักษณะของความเป็นอวัตถุ (Objectivity) ความเป็นระบบ (System) และเกี่ยวข้องกับทฤษฎี (Generality) ผู้ที่ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา มักจะกล่าวว่า การศึกษานอกจากเนื้อหา เอกสารของเขา ง่ายกว่าการศึกษาจากตัวบุคคลนั้นเองเสียอีก เพราะเอกสารเป็นของตายตัวไม่เปลี่ยนแปลงง่ายเหมือนบุคคล (วินิตา ไกรฤกษ์ 2519 : 76)

การวิเคราะห์เนื้อหาอาจแสดงผลเป็นทำนองเปรียบเทียบให้เห็นถึงแนวโน้ม และระดับการปฏิบัติหน้าที่ของการสื่อสารมวลชน ผลการวิเคราะห์เนื้อหาย่อมชี้ให้เห็นถึงคุณภาพและปริมาณของเนื้อหาที่ถ่ายทอดไปสู่ประชาชนซึ่งเป็นผู้อ่าน ผู้ฟังหรือผู้ชมสื่อสารมวลชนนั้น ๆ (เกษม ศิริสัมพันธ์ 2507 : 3) การวิเคราะห์เนื้อหาของการสื่อสารมวลชนโดยนำข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาของสื่อสารมวลชนแต่ละประเภทมาเปรียบเทียบ จึงอาจจะอนุมานให้เห็นถึงระดับของการแลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดเห็นเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีของประเทศชาติต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เนื้อหาของสื่อสารมวลชนนั้นดำเนินไปตามกฎของการเสนอและสนอง ผู้ดำเนินการจัดทำสื่อสารมวลชนย่อมต้องสนองความต้องการของประชาชน ฉะนั้นเราอาจอนุมานระดับสนิยมและความต้องการของประชาชนได้จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาจากสื่อมวลชน (อัญชลี จารุสมบัติ 2526 : 104) การศึกษาเนื้อหาของสื่อสารมวลชนจึงเป็นทางหนึ่งซึ่งนักสังคมศาสตร์

สามารถกำหนดเรียนรู้ "แบบแผนวัฒนธรรม" ของสังคมได้ และความคิดเห็นที่แสดงออกทางสื่อ
 สารมวลชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นให้สังคมประชาธิปไตย วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาชั้นได้ถูกริเริ่มครั้ง
 แรกโดยสำนักงานเก็บข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับสงคราม (Office of War Information)
 : (CWI) ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นหน่วยราชการทางทหารของฝ่ายพันธมิตร มี
 หน้าที่ดำเนินสงครามจิตวิทยา และตรวจสอบการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายศัตรู การวิเคราะห์
 เนื้อหาที่มีใช้ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองมีผลแน่นอน ฝ่ายพันธมิตรสามารถอนุมานกำลังขวัญ
 ของประชาชนและทหารของฝ่ายศัตรู ตลอดจนล่วงรู้วิธีการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายตรงข้ามอย่าง
 แม่นยำแน่นอน (Daugherty and Jonawits : 727-773) เมื่อเสร็จสิ้นสงครามโลกแล้ว
 จึงมีนักวิจัยทางสังคมศาสตร์นำเอาวิธีการวิเคราะห์เนื้อหามาใช้ให้เป็นประโยชน์ในทางการ
 บริหารของรัฐบาลและยังใช้ในวงการธุรกิจด้วยเช่นกัน

โดยสรุป งานวิเคราะห์เนื้อหาทำเพื่อคุณประโยชน์ของการเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชน
 ให้ทราบประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานเพื่อการสื่อสารมวลชน เป็นการเปรียบเทียบข้อมูล ช่วย
 ให้เห็นภาพรวมของการใช้และเป็นการสนองต่อความต้องการทั้งของผู้เสนอและผู้รับสารจากสื่อ
 ดังกล่าว

ดังนั้นในเรื่องของจริยธรรมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของชนในชาติ
 และเป็นหัวใจของการอยู่ร่วมกัน เพื่อสร้างให้จิตใจของคนในสังคมเป็นผู้ที่มีลักษณะที่พึงประสงค์
 ตามที่สังคมต้องการ โดยยึดแนวทางในการปลูกฝังและหล่อหลอมจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการ
 ของวัยและความพร้อมของบุคคล ปัจจัยในการส่งเสริมนั้นมีด้วยกันหลายปัจจัย สื่อมวลชนก็เป็น
 ปัจจัยหนึ่งที่ช่วยแพร่กระจายลักษณะที่พึงประสงค์นี้ได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว โดยเฉพาะหนังสือ-
 พิมพ์เป็นสื่อมวลชนหนึ่งที่ใกล้ชิดเด็กและเยาวชน สามารถย้ำเตือนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ
 และพฤติกรรมได้ จึงเป็นสิ่งที่จะได้ศึกษาต่อไป